

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

Edukacija novinara

Projekat: Inicijativa za medijsko osnaživanje u oblasti klime i energije –
Bosna i Hercegovina ("Climate Learning Initiatives for Media Building -
Bosnia and Herzegovina" CLIMB-BH)

**In-House trening
„Prilagođavanje novinarskog
jezika svim građanima –
energijske i klimatske teme“**

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

**Izazovi / problemi profesije (za bavljenje
energijskim i klimatskim temama)?**

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

- Zašto su klimatske teme važne za sve nas?
- Kako pričati o klimi da te svi razumiju?
- Praktični primjeri: Od tehničkog do svakodnevnog jezika.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Uvod

Zašto je važno prilagoditi novinarski jezik?

- Objasniti važnost *razumljivosti energetske i klimatske* tema za sve građane.
- Uloga medija i društvena odgovornost novinara u popularizaciji kompleksnih tema.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Kako poboljšati svoju komunikaciju o okolišu za svijest javnosti?

*Prilikom komunikacije o energijskim i klimatskim temama,
važno je voditi računa o nekoliko stvari:*

1. Ciljevima – šta se želi postići?
2. Mjesto – gdje se želi djelovati?
3. Publika – koga treba angažirati?
4. Medij i kanali – kako angažirati ciljanu publiku? Da li odabrati društvene medije, podcast, vijesti, video, blogove...

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Razumijevanje publike

Ko su naši gledaoci/slušaoци/čitaoci?

- Kratka analiza publike: starosna dob, obrazovanje, interesovanja.
- Primjer: Usporedba tekstova o klimatskim promjenama za stručnjake i za širu javnost.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Kako se može poboljšati komunikacija i uključenost stručnjaka o okolišnim temama?

- Naučna i stručna komunikacija, za početak, treba preći na jednostavnu komunikaciju, prilagođenu različitim tipovima javnosti.
- U vezi s tim, četiri su aspekta učinkovite komunikacije:
 - (1) povezivanje sa širom slikom,
 - (2) objašnjavanje problema,
 - (3) prilagođavanje komunikacije i
 - (4) odabir jezika prikladnog auditorijumu i kontekstu.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Kako se može poboljšati komunikacija i uključenost stručnjaka o okolišnim temama?

1. POVEZIVANJE (sa širom slikom) podrazumijeva da komunikatori, ovisno o ciljnoj publici, okolišnu temu povežu sa drugim temama na koje ona ima utjecaj te učine da se pojedinac poistovjeti sa problemom, s ciljem pridobijanja njegove pažnje.
2. EKSPLANACIJSKI dio komunikacije ima zadatak da složene naučne koncepte približi različitim publikama sa tačnošću i jasnoćom.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Kako se može poboljšati komunikacija i uključenost stručnjaka o okolišnim temama?

1. PRILAGOĐAVANJE od komunikatora/stručnjaka očekuje da najprije odabere adekvatnu komunikacijsku formu i kanal za datu okolišnu temu, a potom i odgovori specifičnostima i izazovima odabranog žanra i kanala komunikacije.
2. U vezi sa odabranim formatom komunikacije, veoma je važan i IZBOR JEZIČKO-STILSKIH SREDSTAVA. On treba biti prikladan kontekstu i razumljiv različitim tipovima javnosti.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Tehnike prilagođavanja jezika Kako pojednostaviti kompleksne teme?

- Koristiti jednostavan i jasan rječnik (izbjegavati tehnički žargon).
- Razbiti kompleksne informacije u kratke rečenice.
- Uključiti primjere i priče iz stvarnog života:
 - **Primjer:** Umjesto "dekarbonizacija", koristiti "korištenje manje uglja kako bi se smanjilo zagađenje zraka".
 - **Praktični savjet:** Koristiti analogije i poređenja za pojašnjenje složenih pojmova.

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Primjeri iz medija za analizu:

➤ Dobri naslovi:

- *"Šta su klimatske promjene i kako utječu na nas?"*
- *"Kako štediti energiju i smanjiti račune?"*

➤ Loši naslovi:

- *"Integracija obnovljivih energetske resursa u mrežu."*

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Vizualizacija podataka

Kako vizuali pomažu razumijevanju?

- Uloga infografika, grafova i fotografija u objašnjavanju klimatskih i energetske teme.
- **Prikaz primjera dobre prakse:**
 - *Infografika o porastu globalne temperature kroz desetljeća.*
 - *Grafikon koji prikazuje rast obnovljivih izvora energije.*

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Primjeri dobrih i loših praksi

Šta možemo naučiti iz medijskih sadržaja?

- **Dobre prakse:**
 - *Kratke vijesti prilagođene svim čitateljima.*
 - *Video-prilozi s vizualnim objašnjenjima (npr. animacije o obnovljivoj energiji).*
- **Loše prakse:**
 - *Previše tehnički jezik bez objašnjenja pojmova.*
 - *Dugi tekstovi bez strukture i vizuala.*

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

Ideje/prijedlozi/teme...

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Energija i energetska tranzicija:

1. Kako će poskupljenje električne energije utjecati na građane BiH?
2. Solarna energija u BiH: Možemo li smanjiti račune za struju?
3. Šta znači energijska tranzicija i kako će utjecati na radna mjesta u BiH?
4. Zašto BiH još uvijek zavisi od uglja i koje su alternative?
5. Kako do državnih subvencija za energijska efikasnost i obnovljive izvore energije?
6. Toplotne pumpe i solarni paneli – isplativa investicija za građane?
7. Zašto je energijska efikasnost važna za vaš kućni budžet?

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Zagađenje i klimatske promjene:

8. Zašto je zrak u Sarajevu (i drugim gradovima BiH) zimi toliko zagađen?
9. Kako mala kućna ložišta doprinose velikom zagađenju?
10. Šta građani mogu učiniti da smanje zagađenje u svom okruženju?
11. Mikroplastika u vodi i hrani – jesmo li svjesni problema?
12. Kako klimatske promjene utječu na poljoprivredu u BiH?
13. Šta nas čeka: Hoće li BiH doživjeti suše, poplave i ekstremne vremenske prilike?
14. Nestanak šuma u BiH – zašto se šume sijeku i šta možemo učiniti?

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Za razmišljanje/istraživanje...

15. Kako se zaštititi od ljetnih vrućina bez trošenja mnogo energije?

16. Koji su najzagađeniji gradovi u BiH i šta se može poduzeti?

17. Kako mala naselja u BiH mogu postati energijski nezavisna?

18. Da li je BiH lider u hidroenergiji i kakve su posljedice?

19. E-mobilnost u BiH: Jesu li električni automobili realna opcija? (moguće subvencije poput Danske)

20. Gdje završavaju naši stari telefoni i računari? Gdje završavaju istrošeni solarni paneli – druga strana priče?

21. Koliko smo (ne)odgovorni? Šta raditi s pokvarenim televizorima, laptopima i mobitelima i solarnim panelima?

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

Klimatske izbjeglice i BiH:

22. Kad klima tjera ljude: Hoće li BiH u budućnosti imati sve više klimatskih izbjeglica?
23. Gubitak domova zbog ekstrema u prirodi: Šta možemo naučiti iz prošlih poplava i požara?

Digitalni otpad

24. "Digitalni nered u BiH: Koliko zastarjelih podataka opterećuje naše digitalne sisteme?"
25. "Digitalna higijena: Kako građani BiH mogu očistiti svoje digitalno okruženje?"
26. "Ekološki aspekt digitalnog otpada: Utjecaj digitalnog zagađenja na energetske efikasnost i okoliš u BiH"
27. "Digitalni otpad u javnom sektoru: Da li institucije BiH adekvatno upravljaju digitalnim resursima?"
28. "Edukacija o digitalnom otpadu: Podizanje svijesti građana o važnosti digitalne urednosti"
29. "Digitalni otpad i ekonomski troškovi: Koliko nas košta neorganizovano upravljanje digitalnim sadržajima?"

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

Novinar kao most između nauke i javnosti

Zaključci i preporuke...

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

1. Obratiti pažnju na terminologiju

- Npr. nije **ekološka problematika**, već okolišna ili problematika životne sredine (nije ekološko novinarstvo već okolišno novinarstvo), postoji razlika između zagađenja i zagađivanja, nije energetska tranzicija već **energijska** (energija je fizikalna veličina, a energetika je privredna grana, odnosno stručna i naučna disciplina)

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

2.Klima nije isto što i vrijeme!

- Ovo bi trebalo da nam bude poznato iz nastave već one iz osnovne škole, uči se iz geografije. Nažalost, često imamo pogrešne interpretacije – meteorolog nije isto što i klimatolog. Međutim, klimatske promjene utječu i na vrijeme.

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

3. Teme o klimatskim promjenama i energiji sa globalnog nivoa, potrebno je „spustiti“ na lokalni teren

- Najbolje se razumiju efekti i razmjere problema klimatskih promjena kroz lične priče i utjecaj na poznati lokalni teren (primjer strašne ljudske i prirodne katastrofe u Donjoj Jablanici)

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

4.Odabrati ugao iz kojeg se želi izvještavati o klimatskim promjenama

- (od utjecaja na proizvodnju hrane i porast cijena, preko pojave klimatskih izbjeglica, do npr. prelaska na obnovljive izvore energije i lošeg kvaliteta uglja... svima su u korijenu klimatske promjene)

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

5. Odabir relevantnih sagovornika (kao uostalom za svako novinarsko istraživanje)

- Postoji akademska zajednica i
„akademska zajednica“, eksperti i
„eksperti“, NVO i „NVO“ (mada rjeđe)

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

**6. Stvarati veze i mreže za dobijanje
relevantnih informacija i podataka**

**7. Ne bi trebalo samo prenositi izjave -
za sve je potrebna provjera, jer je ovo
oblast u kojoj postoji bezbroj
interesnih grupa**

**„Prilagođavanje
novinarskog jezika
svim građanima –
energijske i
klimatske teme“**

**8. Ne bježati od dužih istraživačkih
priča**

**9. Educirati se u svakom momentu i ne
shvatati okolišne teme kao nešto
jednostavno, pogotovo priče o
klimatskim promjenama**

„Prilagođavanje novinarskog jezika svim građanima – energijske i klimatske teme“

European
Climate
Foundation

- Informacija je moć – ako je svi mogu razumjeti.
- Klimatske promjene su globalne, ali jezik kojim govorimo o njima mora biti lokalno razumljiv.
- Fokus je na jednostavnosti, razumljivosti i inkluzivnosti

Trening novinara

Projekat: Inicijativa za medijsko osnaživanje u oblasti klime i energije – Bosna i Hercegovina ("Climate Learning Initiatives for Media Building - Bosnia and Herzegovina" CLIMB-BH)

Hvala na pažnji!

**Predavači: Sanela Habeš
Enita Čustović**

**Kontakt: sanelah2001@yahoo.com;
enita.custovic@fpn.unsa.ba**

European
Climate
Foundation

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

Edukacija novinara

Projekat: Inicijativa za medijsko osnaživanje u oblasti klime i energije –
Bosna i Hercegovina ("Climate Learning Initiatives for Media Building -
Bosnia and Herzegovina" CLIMB-BH)

**In-House trening
„Prilagođavanje novinarskog
jezika svim građanima –
energijske i klimatske teme“**